

Politikati
rōpiratoh

75

1976

1994

1999-07-07

75/559

Ball

75

559-568

- 1) 001 0006 493 112
- 2) 001 0006 494 100
- 3) 001 0006 494 094
- 4) 001 0006 497 087
- 5) 001 0006 497 080
- 6) 001 0006 498 063
- 7) 001 0006 498 056
- 8) 001 0006 498 049
- 9) 001 0006 499 032
- 10) 001 0006 499 025

TEKINTETES
ESZTERGAM
VÁRMEGYÉNEK
1841-dik ESZTENDEI
BOLDOG ASSZONY HÓ 14-dik NAPJÁN
TARTATOTT
KÖZ GYŰLÉSÉBŐL
A'
VEGYES HÁZASSÁGOK'
TÁRGYÁBAN
AZ
ORSZÁG' MINDEN TEKINTETES MEGYÉIHEZ
Irtt Levele.

Esztergamban

Nyomtatott BEIMEL JÓSEF, cs. kir. szab. 's Ország Primási
Könyvnyomató Belüivel.

(1841.)

61572 0769491

1841-1842

ESZTERHÁZY

A M. N. K. M. N. K.

1841-1842

HOLDOG ASSZONYI DO HIR

TARTALOM

KÖZGÖZLÉSBŐL

CYES HAVASSÁGOK

DE BALLAGI GÉZA

NY. MINDEN TIZENHAT ÉVÉNYEN

1841-1842

1841-1842

1841-1842

*Nagy Méltóságú, Méltóságos, Főtisztelendő,
Tisztelendő, Tekintetes, Nemes, Nemzetes és
Vitézlő Rendek, kedves Barátink's Atyánkfiai!*

Az utolsó évtized végső éveiben egy nevezetes kérdés foglalja el Europa' figyelmét, a' melly kérdés honunk nem csekély aggodalmát, és így meggyenk komoly részvétét is méltán ébreszti, és ez a' ve-gyes házasságok' kérdése.

A' ki az emberi természetet gondosan vizsgálva, egyszersmind a' történetek' évkönyveiben véres betűkkel irt lapokat figyelemmel olvassa, akarhatja ellenére is kényszerítette elismeri, hogy gyengédebb tárgy alig van, veszedelmesebb moz-galom alig képzelhető, mint a' vallás' tárgya, mint a' vallásos mozgalom.

Nem akarjuk Nagyságtok Kegyelmetek' em-ékezetükbe hozni azon százados véres harczokat, a' mellyek vagy a' túlzó vallásos ábrándozás, vagy a' vallás ürügye alatt más nemtelen czélok' ki-vívására törekvő szándék által eszközöltetvén, an-yi akadályai valának a' józan szabadság, a' köl-sönös szeretet, és az emberiség minden jobbtól rováro-gva óhajtott előre haladásának; nem akar-uk pedig azért, mert koronás Fejedelmünk' böl-sesége 's szilárd akarata a' nemzet' értelmessége, s Európának általányos felvilágosodása képesek esznek akadályoztatni ezen véres eseményeknek

isméltetését. Van azonban egy harcz, kitüntetöleg az utolsó negyedszázad kirekesztö harczának lehetne talán nevezni, a' csendes, de hatalmas tollmozgásával, és a' szózat' hangjaival vívja ezt a' jelen nemzedék; 's noha hisszük, vagy legalább óhajtjuk, hogy ezen eszközök vívják ki valahára a' valódi emberiség' boldogító diadalmát, és ez által a' trónok és nemzetek biztos fenállását: mégis ezen fegyvereket a' vallás' tárgyára nézve gyakran fölöslegeseznek, söt többnyire veszedelmeseknek tartjuk, nem azért, mintha a' keresztény vallás' tanításai a' vitatás és értekezések próbakövéttől rettegnének, mert ezeknek szabályai az isteni szózat, az ész, 's jobb érzelem változhatlan örök alapjain nyugszanak; de azért, mert a' történe-
tekből merített tapasztalások bizonyossá tesznek arról, hogy a' vallás' ürügye alatt folyt véres patakok épen úgy, mint toll és szózat' harczai más és többnyire kártékony czélok előmozdítására használtattak. Tartunk különösen hazánkra nézve is ezen harcztól, mert minden jobb keblü hazafinak, a' törvényes útoni csendes előhaladás lévén legbuzgóbb érzelme, a' haza bel békességét, az egymáshoz rokon közeledést, mint a' közjólét egyedüli alapjait forrón nem óhajtani lehetetlen; és így nálunk, a' hol különben is annyi és annyi érdekek vannak ellentétben, tartunk töle, hogy ez által az eröknek összeforrása, és így a' hatalmas eggyesség és ennek szülöttje a' nemzeti haladás gátoltatik.

Forrón óhajtottunk volna tehát jelenleg is minden vallásos vitatásokat elmellőzni, ha némelly megyéknek köz gyűlésünkben felolvasott a' vegyes házasságokat érdeklő levelei' tartalma a' felszólalást kötelességünké nem tenné.

Azonban a' midőn felszólalunk, távol vagyunk attól, hogy előre most már bebocsájtkozzunk abba, mikép intéztessék ezen tárgy el, a' hazánkba bevett valamennyi vallásos felekezetek' tökéletes megnyugtatóására; az összes törvényhozás' közbejötté nélkül ezt már elintézni alig lehet, és így e' tárgybeli javallatainkat azon időre halasztjuk, a' midőn követeinknek adandó utasításokról leszen szó; most egyedül nézeteinket a' vegyes házasságok' tárgyában költ egyházi körlevelek' törvényes vagy törvénytelen voltáról, és az érdeklött vármegyék' levelei és határozatai tartalmáról fogjuk véleményünket kijelenteni.

A' midőn a' vegyes házasságokról vagy a' szó, lehetetlen azon határvonalok' kijelelését, melyek a' világi és egyházi hatalmat egymás irányába környezik, elmellőznünk. A' világi hatalom a' polgári törvények iránti tiszteletet, és a' társaság' fenállására, 's boldogulására intézett rendelkezésének mindenkitőli pontos tellyesítését, és ezek ellen czélozható cselekvések' elmellőzését méltán megkivánhatja. A' polgári társaság' fenállásával 's jobb létével nem ellenkező vallás és lelkiismeret' szabadsága pedig az egyesek és nemzetek' leg-

szentebb tulajdona; és így az, hogy hitc ágozat-jait taníthassa, az isteni szolgálatot elrendelje, 's lelki javait csak a' hiveknek osztogathassa, az egyház' hatalmát tagadhatlanul illeti. Ezen jogokat hazánk' törvényei még a' honunkban csak türt vallásra nézve is megengedik, Európának pedig minden nemzetei vagy birják, vagy a' hit szent szabadsága' nevében jogszerűleg követelik.

Fő taglalási kérdéseknek tartjuk tehát: ellenkezik-e az ismert főpásztori rendeletek' tartalma hazánk' törvényeivel, 's össze ütközik-e a' polgári társaság' céljával? az állítatik: hogy az 1790-ik 26-ik törv. czik. 15-ik §-a azon rendelete „*ne matrimoniis mixtis impedimenta ponantur*“ meg van sértve a' főpásztori levelek által, és az érdeklött törvény azon szavainál fogvást „*mixta matrimonia semper coram Párocho Catholico ineunda*“ egyszersmind az követeltetik, hogy a' vegyes házasságok' összeköttetésének ugyan azon Szertartásokkal kelletik végbe menni, a' minők az említett törvény' alkotása óta legközelebbi időkig léteztek. — Átaljában két rendbeli akadály képzelhető, külső, és belső, az az erkölcsi. Hogy az áldás' megtagadása nem külső erőszak, ez bebizonyítást nem kíván; de erkölcsinek sem tekinthető, mert azok, a' kikre nézve illy nemű akadályul szolgálhatna, a' férfi, a' nő, ezeknek szülői vagy gyámjai. A' férfi evangelika vallást követve, ön vallása fogalmainál fogva a'

katholikus plébánusnak nem az áldását, hanem csak jelenlétét és ezt is egyedül annyiból kívánja és kívánhatja méltányosan, hogy házassága minden polgári következással birjon, 's leginkább neje 's gyermekei érdekénél fogva egyháziilag is teljes erejűnek ismertessék, 's miután a' katholikus plébánusoknak egyszerű, és áldás nélküli közbejöttével kötött házasságok is a' felebb említett tulajdonokkal birnak, a' férfira nézve az áldás' megtagadása nem akadály. Továbbá nem akadály a' katholika nő, és ennek szülöi, vagy gyámjaira nézve; mert ha azon nőnél, a' ki szerelmének hevétől, vagy más érdekektől elfogulva képes abba egykedvűleg megegyezni, hogy szerelmé' zálogai, hogy gyermekei, vagy ezeknek csak egy része is más vallásban neveltessenek, mint a' melyet ő jónak, legjobbnak tart, vagy legalább olyan-
 nak tartania kellene, ez nem akadály, annál bizonynyára a' papi áldás' megtagadása sem fog akadályul szolgálni. Vallásos és erkölcsi erőszakról lévén a' szó, ha az áldás' megtagadása a' nőre nézve nem akadály, a' katholikus szülökre vagy gyámokra nézve, a' kiknél szinte a' vallásnak magának nagyobb tekintetűnek kellene lenni, mint az áldás, úgy ennek megtagadása sem lészen akadály. És így azt hisszük, hogy a' gyermekeknek katholika hitbeni neveltetésök biztosítása nélkül köten-
 dő vegyes házasságoktól az áldás' megtagadása iránt kiadott püspöki körlevelek az 1790-dik évi

26-dik törv. czik. 15-ik §-nak azon részével, a' melly a' vegyes házasságok ellen akadálytégeket tilalmaz, nem ellenkeznek. Hogy pedig az említett törvényczik. és §. azon szavaival: mellyek a' vegyes házasságokat a' katholikus plébánus előtt köttetni rendelik, a' kérdéses körlevelek nem ellenkeznek, ezeknek tartalmából világos. De alaptalanul állítatik továbbá az is, hogy a' vegyes házasságokra nézve ugyan azon Szertartással kellett volna élni a' magyar katholika anyaszentegyháznak, a' mellyel az 1790-dik évi t. cz. alkotása idejétől legközelebbi időkig élt. Mert ha elmélőznénk is, hogy a' Római Katholika Egyház jelesül a' házasságok' összekötése alkalmával használt Szertartásait a' nélkül, hogy e' részben a' polgári hatalom' beavatkozásának legkisebb nyoma is volna, az idő és körülmények' kívánataihoz módosította, a' Római Katholika Egyháznak a' vallásos Szertartásra nézve fenálló hatalmát hazai törvényeink, jelesül pedig az 1543: 18, 1550: 16, nem csak hogy megismerték, hanem ezekre nézve mint számtalan törvényeink, mint a' szakadatlan szokás a' világi beavatkozástól biztosították is. Annyi azonban bizonyos, hogy a' midőn az 1790-dik évi 26-dik t. cz. az evangélikus vallást követőket a' vallásbeli dolgaikra nézve egyedül az egyházi előjáróiktól a' világi hatalom' kizárásával jelenti ki függőknek, ugyan ekkor a' Rom. Katholika Egyháznak soha kérdés-

be nem hozott ebbeli függetlenségét a' viszonyosság' szent szabályainál fogva is eltörülni nem kívánhatta, és el nem törülte.

Hozzá járul ezekhez: hogy a' lelkiismeret a' meggyőződés és vallás' tárgya elidősülést nem ismér, és így ha Szertartásokra nézve egyes tartományokban eltérések történtek volna is, ezeket a' Kath. Anyaszentegyház egysége' tekintetéből is ennek szabályaihoz vissza vezérteni nem csak nem tilos, sőt kötelesség.

Emelkedik azonban egy hatalmas szózat, ha nem is lealacsonyítani, és a' gyűlölség' magvát elhinteni törekvő szándékból, de ezeket mégis könnyen eszközölhető hibás felfogásból, tetszést sokaknál, elhitést némellyeknél von maga után ezen szózat, melly így hangzik: „Megtagadni az áldást, megtagadni a' jó kívánást, a' keresztény vallás' szelid tanításaival meg nem egyez“ Hisz-
szük mi is, hogy isteni Tanítónk ellenségeinket is szeretni parancsolván, a' jó kívánást senkitől megtagadni nem lehet, nem szabad; azonban, ha a' kérdéses papi áldás' megtagadásának valódi fogalmát ennek czélzatából taglaljuk, ha méltányosak akarunk lenni, kényszerítettünk elismerni, hogy ez mást nem jelent, nem jelenthet, hanem hogy a' katholika nőnek azon cselekvése, hogy gyermekeit vagy ezeknek egy részét más, mint a' katholika vallásban nevelni szándékozik, egyhá-
zilag helyben nem hagyatik. És hogy az említett

megtagadás nem a' vegyes házasságokat, hanem ezen cselekvést, és ezt is nem polgárilag, hanem egyházilag érdeklí, abból világlik ki: mert az olly vegyes házasságban, a' hol az atya Katholikus, és így a' gyermekeknek katholika vallásbani neveltetésök törvény által, vagy ott hol a' férj evangelika vallást követ, térítvény által biztosítatik, az áldás meg nem tagadtatik; hogy pedig az áldás' megtagadása csupán egyházi, nem pedig polgári helyben nem hagyást foglal magában, az az áldás' természetéből és a' törvény' rendelése szerint a' vegyes házasságok' kötésekör a' Katholikus papnak jelenlétéből kétségtelen. És így a' hazánkban biztosított vallásos szabadság' tiszta értelménél fogva még akkor is, ha polgárilag a' törvényhozó testnek a' több vallásos felekezetek közti kölcsönös egyet-értés és megnyugvás' tekintetéből e' jelen állapotban némi változást tenni szükségesnek látszatnék is, annyit tellyes biztossággal merünk állítani: hogy a' Katholikus papot arra, jogszerűleg kényszeríteni nem lehet, emberileg nem szabad, hogy lelkiismerete és vallásos tanításai ellenére egyházilag jelentse ki helyben-hagyását olly cselekvésre nézve, a' melly által a' katholika nő gyermekeit más vallásban neveli, és így arra, hogy a' vallásbeli eltérést áldása megadásával helyben hagyja; 's így ezekből világos, hogy az áldás' megtagadása a' valódi fenérintett szempontból véve a' szeretetlenség' billyegét nem

csak meg nem érdemli, hanem mindenki által, még más véleményi kérdésekben is, ha csak hideg egykedvűség vagy vétkes kétszínűség' vádját megérdemlenni nem kívánja, azon cselekvéssel, hogy meggyőződése elleni dolgokat nem helyesel, követendő.

Hátra van még azon kérdésnek megfejtése: valljon a' kérdéses főpásztori levelek a' polgári társaság' célzataival ellenkeznek-e? A' polgári hatalom a' házasságokra nézve méltán megkivánhatja, hogy ezeknek a' gyermekek' jobb nevelése a' társas élet' szorosabb összekapcsoltatása, és általjában az erkölcsiség' előmozdítása tekintetéből akadályok ne tétessenek. A' fentebbiek azonban minden kétségen kül tévén azt, hogy az említett főpásztori levelek által a' házasságok akadályt nem szenvednek, azon meggyőződéstől vezéreltetünk, hogy ezek a' polgári társaság' célzataival sem ellenkeznek.

Ezekkel tehát nem ellenkezővén, nem törvényeinkkel, és nem foglalván magukban a' szeretetlenségnek általunk is kárhoztatott büntettét, sőt a' vallás, és Szerartásokra nézve törvényeink által is biztosított egyházi hatalomból folyván ki; nincs természetesebb, mint hogy az érdeklött Vármegyék által követelt, de sehol bé nem bizonyított törvénysértést nem látván, már most helyteleneknek nyilatkoztatjuk ki az 1647-dik 14-ik és Ulászló 6-dik Decretuma 8-dik cikkelyére tör-

tént hivatkozást és ezen törvényekben alapult fenytítéknek követelését.

El nem mulaszthatjuk, hogy ezen törvényekre nézve is nézeteinket bővebben kifejtsük.

Az 1647-dik évi 14-dik t. czikben kijelelt 600 for. büntetéssel az áldást megtagadó egyházi személyek, ha mindjárt ezen tettök által a' vallásról szóló törvényeket sértették volna is, hogy nem fenytíthetnek, az magának azon törvényczikkelynek tartalmából, melly a' templomoknak, iskoláknak, és papházaknak erőszakos elrablásairól, és azon időben vallás' tárgyában már fenállott törvények' megszegőiről rendelkezik, eléggé világos. De akár mit rendelt volna is azon törvényczikkely, miután a' vallás' tárgyában később 1790-dik évben alkotott 26-dik t. cz. noha többféle vallásbeli kicsapongásokat említ, az érdeklött 1647-dik évi törvényben kijelelt büntetést mégis a' 12-dik szakaszban nyilván foglalt, és egyedül csak a' templomok, iskola, és papházak' erőszakos elfoglalóira szorítja; nyilvános, hogy ezt a' törvényhozás' útján kívül tovább terjeszteni senkinek hatalmában nem áll. De egyéb iránt is miután az 1790-dik évi 26-dik t. cz. 3-dik §-ban azon evangelikus vallású könyvviszsgálókat, kik a' vallásos tárgyú könyvekben a' katholika hit ellen rágalmakat kinyomtatattani engednek, csak felelettel köteleseknek állitaná, és így noha rólók is mindenki elismerni kényszerítették, hogy

az ország' vallásos rendelkezéseit megsértették, még is erőtetett magyarázat nélkül az 1647-dik 14-ki t. cz. fenyítékét reájok alkalmaztatni nem lehetne; sőt erősen hisszük, hogy még ezen szomorú esetben is egy törvényhatóság által sem alkalmaztatnék, így bizonyára a' törvény' rendelete és kölcsönös méltánylás méltán azt parancsolják, hogy még a' valóságos vallásos rendeletek' áthágásában is, kölcsönös viszonyosságot, és a' törvény' szigorú rendelkezéseit kövessük.

Ulászló 6-dik Decretuma 8-dik cikkében foglalt fenyíték' követelését pedig annyival inkább csodáljuk, minthogy ez a' vad rablás, és prédálásnak széles útat nyitván a' 19-dik század előrehaladás és szelid művelődési alapokra épült szellemével ütköztvén, félelmes rémként ébresztetik fel már feledett temetkezési helyéből, hogy a' csendes polgárt vagyona' bitorlásával ijessze. — Még csak ugyan Ulászló 2-dik Decretumának 31-dik és az 1525-dik 4-dik t. cz. 4-dik §-a lennének felhozandók, hogy ekként a' múlt sötét századok' viharjait fejeink felett borzadással tornyosodni szemlélhessük. De e' felett a' hivatkozott Ulászló 6-dik törvény 8-dik cikkelye az országos határozatok ellen vétkező nagyok és hatalmasok erőszakoskodásairól szólván, e' részben, bizonyosan olly cselekvények értetődtek, mellyek a' hon' biztosságát háborítván, később hűtelenségi billyeget nyertenek, és az 1723-dik évi 9-dik törvényczik-

kelyben pontonként foglaltatnak, melly noha az érdeklett határozatot több mint egy századdal meghaladja, mégis olly büntetéseket jelelt ki, mellyek a' polgári társaság' fenállásával inkább összeférhetvén, már is a' fejlődő művelődés' nyomait mutatják.

Mi célja lehet továbbá ebbeli fenyítékeknek? Vagy az, hogy a' kibocsájtott körlevelek vissza vonattassanak, vagy pedig az, hogy ennek nem történte esetére a' büntetés sikeresíttessék. Az első esetben ha a' főpapok a' katholika anyaszentegyház' tanításait megvetve, ön lelkiismeretök ellenére illy tettet elkövetnének, bizonyosan mind az így intézkedett törvényhatóságnak, mint minden felekezeti vallásbelieknek méltó megvetését vonnák magukra, és ekkor, ha ezen törvény által rendelt fenyíték, az az a' hivataltöli elmozdítás sikerülést nyerne, azt addig kellene folytatni, míg olly főpapok találkoznának, kik egyházuk' szabályait a' hivatal' vágyának alá vetve, a' közönséges katholika anyaszentegyház' tőli elszakadással egy külön magyar egyházat képeznének.

Az emberi természetben fekszik az ellentéllési érzelem minden igazságtalan hatalom' gyakorlata ellen, s az sehol inkább, mint azon tárgyakat illetőleg, mellyek a' legszentebb tulajdönt, a' hitet és hitbeli gondolkozást érdeklik; nehogy tehát illy határozatok által a' kívánt egyesség hazánk' kimondhatlan kárával megháboríttassék, nemzeti

kivánságaink' elérésére, a' sérelmek' orvoslására, baráti, és atyafi rokon egybekötötést óhajtó kitűzött czélunk csorbulást szenvedjen', a' haladás' korszakában nemzeti kiművelődésünk' eszközlésétől a' vélemények e' részbeni súrlódása által hazánk polgárai szükséges figyelmét elvonjuk, hogy hazafi érzelemtől lelkesítve, honunk' javára polgári szent kötelességnél fogva egyesülten törekedhessünk, atyafiságos bizodalommal megkeressük Nagyságtokat Kegyelmeteket, hogy a' Katholika Egyháznak a' vallás és vallásos Szertartásokra nézve némelly nemes Megyék által kétségbe hozott, de jogszerűleg követelt függetlenségét védőleg előterjesztett nézeteinkben velünk kezet fogni méltóztassanak.

Atyafiságukba szives Barátságukba ajánlottak szokott tisztelettel maradunk. Kőlt szabad királyi Esztergom városban Boldogasszony hó 14-dik napján tartatott Köz Gyűlésünkből 1841-dik esztendőben Nagyságtoknak Kegyelmeteknek kész köteles Szolgái szives Baráti 's Attyokfiai.

